

1. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Ky dokument i shkurtë i politikave shërben si një udhëzues për Qeverinë, akterët tjerë kryesorë dhe shoqërinë civile për të ndërmarrë veprimet e domosdoshme për fuqizimn e shoqërisë civile dhe adresimin e dobësive të identifikuara në Indeks të Shoqërisë Civile 2008-2011.

Të gjeturat e studimit tregojnë që organizatat e shoqërisë civile (OSHC-të) në Kosovë ende nuk kanë arritur shkallën e të qenit përfaqësues legjitimë të anëtarëve të tyre, gjë që e limiton zhvillimin e përgjithshëm në Kosovë. Megjithatë, përkundër niveleve të ulta të angazhimit qytetar dhe ambientit sfidues socio-ekonomik dhe politik brenda të cilit operon, shoqëria civile e Kosovës është e organizuar mirë dhe promovon në shoqëri vlera pozitive.

Në përgjithësi, shumë OSHC në dokumentet e tyre kanë struktura të brendshme mjaft të zhvilluara, mirëpo vetëm një përqindje e vogël e tyre i zbatojnë këto në praktikë. Kosova është një vend i vogël me pak OSHC që punojnë nëpër sektorë të veçantë, derisa potenciali për rrjetëzim është i lartë dhe si i tillë duhet të shfrytëzohet.

OSHC-të aktive duket të kenë arritur një nivel solid të burimeve teknologjike dhe të qëndrueshmërisë financiare. Megjithatë, numri i OSHC-ve aktive në krahasim me numrin e OSHC-ve të regjistruara është në rënie. Largimi nga vendi i shumë donatorëve të vegjël, dhe me këtë edhe i një shume të konsiderueshme të fondeve, mund të jetë një nga arsytet për këtë.

Për shkak të situatës komplekse të qeverisjes në Kosovë, ku institucionet ndërkombëtare shpesh herë dijnë të jenë edhe mbi qeverinë, Kuvendin dhe partitë politike, shoqëria civile jo gjithmonë ka arritur të imponojë vetveten si një aktor me ndikim dhe t'i përgjigjet nevojave kryesore të anëtarëve të saj. Kjo mund të vërehet sidomos në raport me zhvillimin ekonomik dhe sundimin e ligjit. Në anën tjetër, shoqëria civile ka pasur ndikim në zhvillimet shoqërore. Ndiha për të varfërit dhe arsimit kanë qenë fushat ku shoqëria civile deri më tani ka pasur një ndikim mjaft të madh.

Me përfundimin e luftës më 1999, Kosovës iu desh që të pranojë një numër vlerash të reja të cilat do t'i mundësonin shoqërisë kosovare që të ndërtonte sisteme të fuqishme për shtet-ndërtim dhe qeverisje demokratike. Megjithatë, vendi është ende në tranzicion dhe vlerat kyçe të demokracisë janë duke u pranuar shumë ngadalë. Shoqëria civile e Kosovës është angazhuar më sukses në promovimin e paqes dhe luftimin e dhunës. Gjithashtu, ajo ka arritur të pozicionojë femrat brenda sektorit me mjaft sukses dhe të promovojë barazinë gjinore; në fakt femrat kanë rol mjaft me ndikim brenda sektorit të OJQ-ve. Standardet e punës dhe ato mjedisore ende janë të mangëta, meqenëse vetëm gjysma e OSHC-ve raportojnë t'i kenë zbatuar ato në praktikë. Në fund, derisa kërkon fuqimisht llogaridhënie, transparencë dhe vendim-marrje demokratike, shoqëria civile në Kosovë ende duhet që t'i zbatojë këto parime brenda vetes.

2. RRETH INDEKSIT TË SHOQËRISË CIVILE

Indeksi i Shoqërisë Civile (ISHC) është një hulumtim i bazuar në veprim që ka për qëllim vlerësimin e gjendjes së shoqërisë civile nëpër shtetet e mbarë botës. Projekti iniciohet dhe zbatohet nga dhe për organizatat e shoqërisë civile në nivel vendi, në partneritet me Aleancën Botërore për Pjesëmarrje Qytetare CIVICUS. Metodologjia globale është e dizajnuar ashtu që të nxjerrë informata specifike në nivel vendi, sikurse edhe informata krahasuese në mes të vendeve dhe rajoneve të ndryshme. Shumica e të dhënave sasiore janë uniforme dhe lehtë të krahasueshme nga të gjitha vendet që e zbatojnë ISHC-në, ndërsa të dhënat cilësore dhe analizat synojnë që të ofrojnë informata rreth gjendjes së shoqërisë civile në secilin vend në veçanti.

Qasja e projektit të ISHC-së kombinon vlerësimin dhe faktet me reflektim dhe veprim. Si i tillë, ISHC nuk prodhon njohuri për hir të vetes, por synon që këtë dije të nxjerrë ta aplikojë direkt për të nxitur strategji që do ta ngrinin efektivitetin dhe rolin e shoqërisë civile.

3. INDEKSI I SHOQËRISË CIVILE NË KOSOVË

Pas shpalljes së pavarësisë, me 17 shkurt 2008, Kosova ka hyrë në një periudhë shumë dinamike të zhvillimeve. Shoqëria civile është dashur ta përcjellë zhvillimin shoqëror dhe t'i përshtatet rolit të saj të ri në kuadër të kornizës së përgjithshme të shtet-ndërtimit. Për të qenë efektive, shoqëria civile duhet të punojë bazuar në informatat më të fundit mbi transformimet shoqërore në Kosovë dhe t'i zbatojë objektivat e saj në përputhje me to.

Në këtë kontekst, Fondacioni Kosovar i Shoqërisë Civile (KCSF) në fund të vitit 2008 ka filluar ta zbatojë ISHC-në e parë për Kosovë, me qëllim të vlerësimit të gjendjes së shoqërisë civile dhe krijimit të agjendës vepruese të bazuar në dije, për avancimin e këtij sektori në Kosovë. Metodologjia përfshinë rishikimin, mbledhjen, validimin, dhe analizimin e një spektri të gjerë të informatave. Gjithashtu përfshinë edhe rishikimin e të dhënave dytësore, ndërmarrjen e hulumtimeve parësore sasiore dhe cilësore dhe diskutimin dhe validimin e të dhënave në një Komitet Këshillues, Grupet e Fokosit dhe një Punëtori Kombëtare. Ky proces ka përfshirë më tepër se 150 OSHC në nivel kombëtar dhe lokal, sikurse edhe 150 përfaqësues tjerë të shoqërisë civile, autoriteteve publike, mediave, qarqeve akademike, sektorit privat dhe donatorëve. Për më tepër, nëpërmjet hulumtimit të popullsisë, studimi ka përfshirë edhe 1,300 qytetarë të Kosovës të të gjitha grupeve etnike, shoqërore dhe ekonomike. Metodologjia e ISHC-së përdor një kombinim të metodave hulumtuese shkencore dhe pjesëmarrëse, me qëllim të nxjerrjes së një vlerësimi të përgjithshëm të gjendjes së shoqërisë civile në nivel vendi.

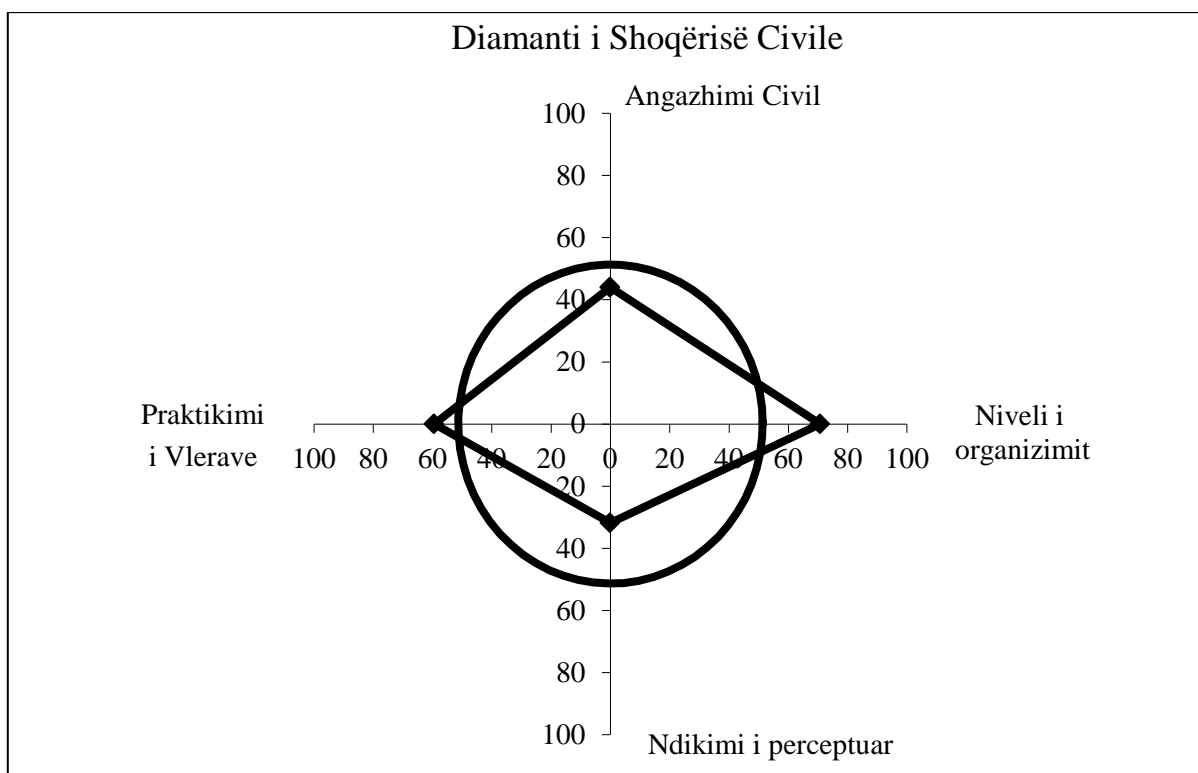
Metodologjia e ISHC-së hulumton pesë dimensionet kryesore:

- I) ANGAZHIMIN CIVIL
- II) NIVELIN E ORGANIZIMIT
- III) NDIKIMIN E PERCEPTUAR
- IV) PRAKTIKIMIN E VLERAVE
- V) AMBIENTIN E JASHTËM

Të gjitha të dhënat sasiore dhe cilësore të mbledhura përgjatë gjithë këtij procesi pjesëmarrës tani janë analizuar dhe publikuar në dy dokumente kryesore: Raportin Analitik të Kosovës dhe Dokumentin e Politikave. I pari synon që të prezantojë dhe analizojë të dhënat më relevante të studimit, ndërsa Dokumenti i Politikave identifikon mundësitë dhe sfidat kryesore për shoqërinë civile në Kosovë, me qëllim të prodhimit të një agjende vepruese të bazuar në dije për të avancuar këtë sektor.

4. DIAMANTI I SHOQËRISË CIVILE NË KOSOVË

Gjendja e shoqërisë civile në Kosovë ilustron vizuelisht përmes Diamantit të Shoqërisë Civile (shikoni figurën më poshtë), që është një nga komponentët më thelbësorë dhe më të njohura të projektit të ISHC-së. Për të formuar një Diamant të Shoqërisë Civile, 67 indikatorë sasior grumbullohen në 28 nën-dimensione që pastaj grumbullohen në pesë dimensione përfundimtare përgjatë një shkalle të përqindjes prej 0-100. Madhësia e Diamantit kërkon të portretizojë një pikturë empirike të gjendjes së shoqërisë civile, kushtet që përkrahin ose pengojnë zhvillimin e shoqërisë civile, si dhe pasojat e aktiviteteve të shoqërisë civile për shoqërinë në tërësi. Konteksti ose ambienti përfaqësohet vizuelisht përmes një rrethi përreth akseve të Diamantit të Shoqërisë Civile, rreth ky që nuk konsiderohet si pjesë e gjendjes së shoqërisë civile por si diçka e jashtme por që mbetet një element vendimtar për mirëqenien e saj. Një shpjegim më i detajuar i diamantit dhe të gjitha të dhënave specifike mund të gjendet në Raportin Analitik të Kosovës.

Diamanti i Indeksit të Shoqërisë Civile për Kosovë

5. GJENDJA E SHOQËRISË CIVILE NË KOSOVË: TË GJETURAT KRYESORE

Në kuptimin modern të shoqërisë civile, iniciativat dhe organizatat e para të shoqërisë civile në Kosovë datojnë nga fundi i viteve të 80-ta dhe fillimi i viteve të 90-ta, pas rënies së komunizmit në Evropën Qendrore dhe Lindore dhe fillimit të një forme të re të shtypjes politike dhe jetës paralele në Kosovë. Për shkak të situatës shumë specifike në Kosovë në atë kohë, shoqëria civile është zhvilluar si një pjesë e rëndësishme e një sistemi tërësisht paralel dhe rezistencës civile ndaj regjimit serb, që ishte ndërtuar nga nevojat bazë dhe kishte trajtuar çështjet e mbijetesës së popullsisë.

Intervenimi i NATO-s dhe vendosja e protektoratit ndërkombëtar në vitin 1999 ka qenë pikë kthyesë për zhvillimin e përgjithshëm të shoqërisë civile në Kosovë. Nevojat shumë të mëdha për ndihmë emergjente dhe rindërtim, si dhe për pajtim ndëretnik, bënë që shoqëria civile të transformojë aktivitetin e saj dhe t'i adaptohet realitetit të ri. Përkrahja e madhe financiare dhe teknike nga donatorët ndërkombëtarë ka rezultuar në rritjen masive të numrit të OSHC-ve, që jo domosdoshmërisht është përcjellë me cilësinë e rritur të punës së tyre. Megjithatë, Disa iniciativa dhe fushata të suksesshme kanë ndikuar në politika dhe në zhvillime specifike, dhe si të tilla kanë pozicionuar shoqërinë civile si një sektor të rëndësishëm në ndërtimin e shtetit dhe procesin e demokratizimit.

Që nga shpallja e pavarësisë dhe vendosja e një sistemi të ri të qeverisjes, në Kosovë janë duke u vendosur qasje të reja të vendim-marrjes. Shoqëria civile është duke u përshtatur dhe duke ngritur aktivitetet dhe kapacitetet e saj për të ndikuar në politikat publike dhe vendim-marrje, për të avokuar në interes të anëtarëve të saj, për të kërkuar llogaridhënie nga qeveria dhe në veçanti për të kontribuar në procesin e anëtarësimit në Bashkimin Europian.

Gjatë dekadës së fundit, shoqëria civile në Kosovë përbëhet kryesisht nga organizatat e regjistruara jo-qeveritare (OJQ-të), ndërsa format tjera të shoqërisë civile nuk janë shumë të shpeshta. Edhe pse formalisht sindikatat janë pjesë e sektorit, në praktikë ato nuk janë aktive në iniciativat e shoqërisë civile. Komunitetet fetare janë të organizuara sipas sistemit të tyre tradicional të normave dhe vlerave, ndërsa vetëm një numër i vogël i aktiviteteve të tyre bamirëse dhe humanitare mund të konsiderohen që kontribuojnë në qytetari aktive. Mediat mbeten si brenda ashtu edhe jashtë shoqërisë civile, përderisa ato vazhdojnë të jenë të regjistruara si subjekte private. Megjithatë, roli i tyre shoqëror në avancimin e interesit të përgjithshëm i lidh ato me qëllimet e shoqërisë civile.

Të gjeturat e studimit tregojnë që shoqëria civile në Kosovë ende nuk është plotësisht përfaqësuese e qytetarëve, duke e limituar kështu ndikimin e saj në zhvillimet e përgjithshme në Kosovë. Megjithatë, duke marrë parasysh nivelet e ulëta të angazhimit qytetar dhe ambientin sfidues socio-ekonomik dhe politik brenda të cilit operon, shoqëria civile e Kosovës ka arritur të ketë një nivel solid të organizimit dhe të jetë promotore e vlerave pozitive në shoqëri.

I) ANGAZHIMI CIVIL - Fuqia kryesore e shoqërisë civile qëndron në pjesëmarrjen aktive të qytetarëve për të avancuar interesat e tyre dhe për të krijuar lidhje në mes vete. Megjithatë, vetëm 16.3 % të qytetarëve të Kosovës janë aktiv në iniciativat dhe organizatat shoqërore, rezultat ky gati se zhgënjyes. Vullnetarizmi është gjithashtu i ulët, me vetëm 17.3 % të qytetarëve që bëjnë punë vullnetare për iniciativa të tilla. Për më tepër, sipas hulumtimeve, 48.5 % të OSHC-ve mendojnë që puna vullnetare është në rënie.

Shoqëria kosovare ishte shumë aktive gjatë viteve të 90-ta, mirëpo periudha e zgjatur e tranzicionit në një shtet demokratik – e shoqëruar me një protektorat ndërkombëtar që imponoi një sistem të dyfishtë të qeverisjes dhe dëmtoi aftësinë e grupeve të qytetarëve që të ndikojnë në vendimet që thuhej se merreshin në interes të tyre¹ - duket se i ka demotivuar qytetarët dhe kanë zvogëluar besimin e tyre që aktivizmi

¹ Analiza e shoqërisë civile në Kosovë, KCSF 2005

mund të shkaktojë ndryshime konkrete në jetën e tyre dhe të komunitetit. Për më tepër, shoqëria civile nuk arriti të reagojë mjaftueshëm në prioritetet e ndryshueshme të qytetarëve. Ndikimi i shoqërisë civile në brengat kryesore gjithashtu nuk u dëshmuua sa duhet: të gjeturat tregojnë që ndikimi në dy problemet kryesore të shoqërisë është mjaft i ulët, përkatësisht, 21.2 % në zhvillimin ekonomik dhe 32.3 % në sundimin e ligjit.

Në fund, duke qenë një sektor mjaft i varur nga donatorët, agjenda e shoqërisë civile jo gjithmonë ishte në përputhje me nevojat e qytetarëve që synonte t'i përfaqësonte. Vështirësi tjera përfshijnë dallimin e madh në mes të OSHC-ve kombëtare dhe atyre lokale. OSHC-të kombëtare, e që zakonisht janë ato më të mëdhatë, kanë marrëdhënie më të mira me komunitetin e donatorëve dhe institucionet shtetërore dhe natyrisht kapacitete më të mëdha, përderisa e kundërta vlen për OSHC-të e vogla dhe lokale, të cilat janë të financuara dobët dhe shpesh herë kanë burime të pamjaftueshme për t'iu përgjigjur nevojave me të cilat ballafaqohen.

II) NIVELI I ORGANIZIMIT – Samiti i Selanikut më 2003 vendosi që e ardhmja e vendeve të Ballkanit Perëndimor qëndron brenda BE-së si dhe caktoi një hartë të rrugës së anëtarësimit të këtyre vendeve. Që nga atëherë, agjenda europiane e Kosovës ka marrë nismën e saj dhe një numër i instrumenteve kanë bërë që kriteret e anëtarësimit në BE të bëhen pjesë e politikë-bërjes publike. Procesi i integritit europian kërkon shumë reforma të cilat synojnë të plotësojnë kërkesat politike, ekonomike, ligjore dhe administrative të BE-së. Në këtë drejtim, Kosova është duke u ballafaquar me një sfidë por edhe mundësi unike – duhet të ndërmerret reforma të brendshme të cilat do të kontribuojnë një shtet-ndërtimi klasik, mirëpo në të njëjtën kohë edhe do ta transformojnë vendin në një vend të ardhshëm anëtar të BE-së² Në praktikë, kjo nënkupton që Kosova është duke ndërtuar një infrastrukturë legale të avancuar ku ligjet dhe aktet tjera juridike duhet të jenë në përputhje me standardet europiane.

Formalisht, 89.9 % të OSHC-ve deklarojnë që kanë bord të drejtorëve ose kuvend, meqenëse për këtë ekziston kërkesa specifike ligjore në momentin e regjistrimit. Megjithatë, vetëm 16.2 % prej tyre kanë kontakte të rregullta me Departamentin qeveritar për OJQ dhe funksionimi i vertetë i organeve drejtuese të tyre është vështirë të vërtetohet. Ekziston një përshtypje e përgjithshme që shumë OSHC i kanë strukturat e tyre të brendshme mjaft të zhvilluara në letër, mirëpo vetëm disa prej tyre i zbatojnë ato në praktikë. Situata qëndron e ngjashme edhe në fushën e rrjetëzimit. 69.7 % të OSHC-ve deklarojnë që janë anëtarë të rrjeteve dhe koalicioneve të ndryshme, por në realitet vetëm një numër i vogël i rrjeteve formale dhe jo-formale janë aktive. Megjithatë, niveli i lartë i kontakteve jo-formale (89.9 %) dhe shkëmbimit të informatave (86.9 %) ndërmjet OSHC-ve krijon një bazë të fuqishme për aktivitete dhe iniciativa të përbashkëta. Për shkak që Kosova është vend i vogël dhe sektorët e veçantë mbulojnë nga një numër i vogël i OSHC-ve, potenciali për rrjetëzim është mjaft i madh dhe duhet të shfrytëzohet.

Në fund, OSHC-të e intervistuar duket që kanë qasje të mjaftueshme në burime teknologjike dhe kanë arritur një nivel deri diku të qëndrueshëm të financimit. Derisa e para është e kuptueshme në një epokë të teknologjisë së lirë dhe të lehtë për t'u gjetur, situata në aspektin e burimeve financiare është më komplekse. Studimi ka përfshirë vetëm OSHC-të aktive, të cilat vetvetiu janë aktive për shkak që kanë qenë në gjendje që të gjejnë fonde për aktivitetet e tyre. Megjithatë, numri i OSHC-ve aktive në krahasim me numrin e atyre të regjistruara është duke u zvogëluar. Largimi nga vendi i shumë donatorëve të vegjël - dhe me këtë edhe i një shume të konsiderueshme të fondeve - mund të jetë një nga arsytet për këtë.

III) NDIKIMI I PERCEPTUAR – Që nga Qershori 1999, Kosova ishte nën një protektorat të Kombeve të Bashkuara dhe nën një administratë ndërkombëtare me kompetenca të plota në politikën kosovare. Vendimet janë marrë në kuadër të një sistemi të përzier të administratës, ku një numër i kompetencave gradualisht i janë transferuar institucioneve vendore, mirëpo me Përfaqësuesin Special të Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së i cili vazhdonte t'i kishte kompetencat e plota ekzekutive. Vetëm pas shpalljes së

² Kontribut nga z.Neven Mimica – Deputet i Parlamentit të Kroacisë në tryezën “Statusi i Kosovës – efektet në integrimin e Kosovës në BE,” KCSF – Prishtinë, 2007

pavarësisë më 2008 institucionet kosovare filluan të ushtrjnë shumicën e kompetencave shtetërore. Edhe pas kësaj, ato janë ende nën një mbikëqyrje dhe udhëheqje të fuqishme ndërkombëtare, nëpërmjet misionëve dhe ambasadave të pranishme në Kosovë.

Përbrenda këtij sistemi mjaft kompleks të qeverisjes, ndikimi vendor në zhvillimet shoqërore ishte mjaft i kufizuar dhe shumë nga çështjet e rëndësishme të shoqërisë kosovare u dizajnuan ose u ndikuan drejtpërdrejtë nga ndërkombëtarët. Kjo është reflektuar gjithashtu edhe në besimin ndaj institucioneve, ku qytetarët u besojnë më shumë institucioneve ndërkombëtare sesa qeverisë, Kuvendit ose partive politike të Kosovës. Në këtë situatë, shoqëria civile nuk ka arritur të imponojë vetveten si një aktor me ndikim dhe t'i përgjigjet zhvillimeve politike në vend, në veçanti kur bëhet fjalë për problemet kryesore të shoqërisë – zhvillimin ekonomik dhe sundimin e ligjit.

Ndryshe nga ndikimi i saj politik, shoqëria civile u tregua me një ndikim më të madh në zhvillimet shoqërore. Ndër fushat në të cilat shoqëria civile kishte më shumë ndikim ishin përkrahja ndaj të varfërve dhe rritja e qasjes në arsim. Perceptime të ngjashme janë deklaruar si nga vet shoqëria civile ashtu edhe nga akterët e intervistuar nga sektorët tjerë. Edhe pse brenda saj mjaft tolerance dhe jo e dhunshme, ndikimi i shoqërisë civile për t'i shpërndarë këto vlera më tej në shoqëri mbetet i limituar.

Përfundimisht, kosovarët raportojnë mendime të ndryshme kur pyeten nëse OSHC të ndryshme kanë pasur ndikim pozitiv ose negativ gjatë pesë viteve të kaluara. Më shumë se gjysma e të intervistuarve mendojnë që organizatat humanitare dhe bamirëse kanë pasur një ndikim pozitiv në zhvillimet e përgjithshme, përderisa organizatat avokuese dhe për demokratizim perceptohen të kenë pasur më së paku ndikim.

IV) PRAKTIKIMI I VLERAVE – Historia e Kosovës është shënuar me jostabilitet politik, ekonomik dhe shoqëror për shekuj të tërë dhe si e tillë shoqëria kosovare më shumë duhej angazhohej për mbijetesë sesa për zhvillim. Përgjatë gjithë kësaj kohe Kosova u ekspozua ndaj sistemeve të ndryshme të vlerave dhe një reagimi të ndryshëm të popullatës ndaj këtyre vlerave. Për shembull, nëse do t'i paguanin taksa shtetit gjatë viteve 90, shumica shqiptare drejtpërdrejtë do të financonte një regjim okupues i cili ishte duke e rrezikuar vet ekzistencën e kësaj popullsie. Me përfundimin e luftës më 1999, Kosovës iu desh që të pranojë një numër vlerash të reja të cilat do t'i mundësonin shoqërisë kosovare që të ndërtonte sisteme të fuqishme për shtet-ndërtim dhe qeverisje demokratike. Megjithatë, vendi është ende në tranzicion dhe demokracia është duke u vendosur shumë ngadalë.

Në këtë kontekst, shoqëria civile është duke luajtur një rol të rëndësishëm si promotor i vlerave të ndryshme. Të gjeturat tregojnë që shoqëria civile në Kosovë është mjaft tolerante dhe jo e dhunshme, dhe për më tepër aktivisht i promovon këto vlera. Ngjashëm më këtë në aspektin e barazisë gjinore, mund të thuhet që femrat janë mjaft mirë të pozicionuara brenda sektorit dhe OJQ-të e grave janë ndër më aktivet dhe më me ndikim brenda shoqërisë civile. Kur bëhet fjalë për standardet e punës dhe të mjedisit, më shumë se gjysma e OSHC-ve deklarojnë që kanë rregullore për këto fusha, edhe pse zbatimi i tyre në praktikë nuk duket të jetë në nivelin e njëjtë.

Në fund, derisa kërkon fuqimisht llogaridhënie, transparencë dhe vendim-marrje demokratike, shoqëria civile në Kosovë duhet që t'i zbatojë këto parime brenda vetes. Mbi 70% e OSHC-ve deklarojnë që informatat financiare të tyre janë në dispozicion të publikut, mirëpo shumica e këtyre informatave mund të gjenden vetëm në zyrat e tyre, dhe pak prej tyre i kanë këto nëpër uebfaqe. Megjithatë, diskutimet në grupe të fokusit theksojnë një trend në rritje për qeverisje të mirë financiare, më së shumti për shkak që donatorët e mëdhenj kanë kërkesa më të fuqishme dhe më komplekse të raportimit financiar, përderisa donatorët e vegjël – të cilët kanë kërkesa më të vogla të raportimit financiar – tashmë janë duke u larguar nga vendi.

V) AMBIENTI I JASHTËM – Gjatë pesë viteve të fundit Kosova ka kaluar një fazë intensive të shtet-ndërtimit, së pari nëpërmjet negociatave për statusin final, dhe pas deklarimit të pavarësisë duke i ndërtuar institucionet e pavarura dhe mekanizmat për funksionimin e tyre. Për më tepër, Kosova vazhdimisht është

duke u munduar që të sigurojë njohje ndërkombëtare, përderisa vetëm 75 shtete anëtare të OKB-së e kanë pranuar Kosovën si shtet të pavarur deri në fillim të vitit 2011. Ky ambient ka imponuar çështjen e pavarësisë si prioritetin kryesor të vendit dhe të gjitha fushat tjera iu desh t'i nënshtrohen këtij qëllimi madhor. Ekzistonte një marrëveshje e pashkruar në mes të gjithë aktorëve të shoqërisë që të heshten problemet e brendshme në mënyrë që ky proces të mos dëmtohej. Shoqëria civile e luajti pjesën e saj të kësaj loje. Pas një euforie të shkurtë pas pavarësisë, problemet e vërteta të jetës së përditshme dolën në sipërfaqe dhe angazhimi për një shtet demokratik dhe funksional u bë pjesë e agjendës së shoqërisë civile.

Shteti i ri u ballafaqua me sfida të mëdha në vitet e para të ekzistencës, sfida këto që ndikuan drejtpërdrejt në zhvillimin dhe hapësirën për shoqërinë civile. Kosova vazhdon të mbetet vendi më i varfër në Europë, me nivel të papunësisë rreth 40%,³ rreth 37% e popullsisë jeton në varfëri dhe 15% në varfëri të skajshme. Për më tepër, korrupsioni mbetet mjaft i përhapur dhe sistemi gjyqësor nuk është ende efikas. Një dekadë e okupimit dhe përjashtimit nga sistemi i arsimit i shumicës së popullsisë së Kosovës ka lënë gjurmë të theksuara, dhe burimet njerëzore profesionale mungojnë mjaft në shumicën e fushave. Gjithashtu, Kosova ka ndër rangjet më të ulëta për sa i përket të drejtave dhe lirive politike dhe sundimit të ligjit.⁴ Në anën tjetër, liria organizative dhe e tubimit perceptohen si relativisht të larta, përkundër mungesës së mekanizmave përkrahës për t'i ushtruar këto të drejta.

Ndër indikatorët më të ulët që kanë rezultuar nga ky studim është besimi ndërpersonal. Vetëm një pjesë shumë e vogël e qytetarëve kanë besim në njerëzit e tjerë, duke e dëmtuar kështu drejtpërdrejt bashkëpunimin në mes të individëve – që është element kyç i ushtrimit të të drejtës së asociimit dhe zhvillimit të shoqërisë civile. Të gjeturat gjithashtu tregojnë që ndjeshmëria publike është në një nivel shumë të lartë, duke i bërë kosovarët shumë të ndjeshëm ndaj një numri të çështjeve etike. Megjithatë, kur krahasohen përgjigjet e dhëna në pyetjet e hulumtimit me veprimet reale, vërehet një dallim i madh. Për shembull, derisa shumica e respondentëve deklarojnë që fshehja e taksave ose pranimi i mitos janë jashtëzakonisht të papranueshme – në të njëjtën kohë evazioni fiskal dhe korrupsioni raportohen vazhdimisht të jenë ndër më të lartat në Europë.

Në përgjithësi, Kosova është ende në fazat fillestare të shtet-ndërtimit dhe normat dhe standardet e vendosura tani do të jenë përcaktuese për qeverisjen e ardhshme të vendit, përfshirë edhe rolin e shoqërisë civile. Pas një periudhe të krizës politike e cila arriti kulmin në vjeshtë të vitit 2010 me dorëheqjen e Presidentit dhe Qeverisë dhe shpërndarjen e Kuvendit, Kosova aktualisht ka bërë hapa prapa në reformat e saja politike. Zgjedhjet e fundit kombëtare u akuzuan gjerësisht si jo të lira, duke rezultuar me institucione me probleme serioze të legjitimitetit dhe përkrahjes nga aktorë të ndryshëm të shoqërisë dhe spektrit politik.

Për më tepër, Kosova është duke kaluar nëpër disa procese mjaft të vështira ndërkombëtare, si dialogu me Serbinë dhe problemet për të hyrë në marrëdhënie kontraktuale me Bashkimin Europian. Në këtë drejtim, shoqëria civile mund të ndikohet seriozisht nga këto zhvillime në disa nivele. E para, reagimi dhe roli i saj në adresimin e kësaj situatë do të kenë ndikim në besimin e qytetarëve ndaj këtij sektori. E dyta, nevoja për bashkëpunim me institucionet shtetërore karshi legjitimitetit të paqartë të tyre do të paraqesë një sfidë e cila duhet të menaxhohet nga shoqëria civile. Dhe në fund, sukcesi ose jo i përpjekjeve të përbashkëta në raport me ambientin e brendshëm dhe të jashtëm politik mjaft problematik do ta përcaktojë ndikimin e shoqërisë civile në të ardhmen.

³ Nuk ka të dhëna zyrtare, por shumica e vlerësimeve qëndrojnë afër 40 %. Ngjajshëm me këtë, Hulumtimi i Popullësisë tregon se vetëm 41.3% të respondentëve janë të punësuar, derisa 36.6% nga ta janë të papunë (përfshirë shtëpiaket).

⁴ Shih Indeksën e Lirive Civile të Freedom House

6. AGJENDA E VEPRIMIT

Indeksi i Shoqërisë Civile në Kosovë, përmes metodologjisë së saj të pjesëmarrjes dhe përfshirjes të më tepër se 150 OSHC-ve dhe të njëjtit numër të individëve të dalluar nga të gjitha sektorët e shoqërisë, ka diskutuar në hollësi gjetjet e studimit dhe ka përpiluar një numër të rekomandimeve konkrete për një agjendë veprimi të shoqërisë civile. Rekomandimet njohin faktin se për një shoqëri të avancuar civile duhet të kontribuojnë të gjithë akterët e shoqërisë. Në këtë aspekt, disa rekomandime specifike synojnë sektorin e shoqërisë civile dhe iniciativat e tyre të brendshme, ndërsa rekomandimet tjera propozojnë iniciativa konkrete për autoritetet publike, media ose sektorë të biznesit. Mirëpo, pjesa më e madhe e rekomandimeve – nëse synohet në një zbatim të suksesshëm – duhet të qaset në shumë nivele dhe të përfshijë kuptimin, përkushtimin dhe burimet nga të gjitha sektorët e shoqërisë. Derisa kjo qasje gjithëpërfshirëse është kyçe për suksesin e tyre, një qasje e fragmentuar dhe jo e koordinuar nuk do të kontribuonte aspak në zhvillimin e sektorit të shoqërisë civile në Kosovë.

Në mënyrë specifike, pas hulumtimeve sasiore dhe studimeve cilësore, diskutimeve të ndryshme në grupet e fokusit dhe në Komitetin Këshillues, Punëtorja Kombëtare – që ka mbledhur rreth 60 OSHC nga e tërë Kosova – ka rezultuar në rekomandime konkrete për veprim në të gjitha pesë dimensionet e ISHC-së. Edhe pse të vendosura brenda dimensioneve specifike, një numër i propozimeve mund të jetë ngjashëm të rëndësishme për dimensionet tjera, dhe si rrjedhojë ato janë horizontale për spektrin e shoqërisë civile në Kosovë.

I) ANGAZHIMI CIVIL

Sfida kryesore: a duhet shoqëria civile t'i japë llogari donatorëve apo qytetarëve?

Duke njohur faktin se qytetarët janë burimi dhe synimi i fundit i shoqërisë civile, pjesëmarrja e tyre aktive në aktivitetet e shoqërisë civile dhe përfitimi i drejtpërdrejtë nga sektori gjithmonë duhet të jetë pika kryesore e të gjithëve që përfshihen në shoqërinë civile dhe përreth saj. Për më tepër, angazhimi civil në mënyrë të qartë varet nga një varg i faktorëve dhe kushteve dhe vetëm një numër i tyre drejtpërdrejtë varet nga shoqëria civile. Në këtë aspekt, rekomandimet që burojnë nga diskutimet gjithëpërfshirëse mund të klasifikohen në tri kategori:

- 1) Rritjen e nivelit të dijes mbi konceptin e shoqërisë civile dhe rolit të saj në shoqëri – përmes sistemit arsimor formal dhe jo formal dhe iniciativave, shkëmbimit të informatave dhe promovimit të praktikave më të mira dhe mjeteve për ngritjen e vetëdijes që synojnë sektorët/grupet specifike të shoqërisë;
- 2) Rritjen e aftësisë së sektorit për t'iu përgjigjur nevojave të qytetarëve dhe rritjen e pasqyrimin të tyre adekuat në aktivitetet e shoqërisë civile – përmes komunikimit të drejtpërdrejtë me përfaqësuesit e saj, mjeteve adekuate të vlerësimit dhe planifikimit, përkrahjes së iniciativave të komunitetit dhe koordinimit dhe planifikimit strategjik më të mirë nga donatorët ndërkombëtarë;
- 3) Krijimin e mjeteve përkrahëse për inkurajimin e pjesëmarrjes civile dhe efektshmërinë e saj – përmes krijimit të mekanizmave koordinues në mes të shoqërisë civile dhe sektorëve tjerë, përmirësimit të kornizës ligjore mbi pjesëmarrjen qytetare dhe përdorimin efektiv të njohurisë dhe burimeve.

REKOMANDIMET KONKRETE

Për shoqërinë civile:

Të hartohet dhe avokohet për lëndët në sistemin e arsimit formal që kanë të bëjnë me shoqërinë civile, për të përgatitur një gjeneratë të qytetarëve që janë më të vetëdijshëm nga aspekti shoqëror;

Të rritet promovimi i praktikave më të mira dhe të suksesshme të shoqërisë civile, përfshirë mediat dhe teknikat tjera për ngritjen e vetëdijes, me qëllim të rritjes së besimit të qytetarëve në arritjen e ndryshimeve pozitive përmes aktivizimit qytetar;

Të identifikohen dhe të krijohen mekanizmat e brendshëm të informimit dhe komunikimit me qëllim të identifikimit dhe përgjigjes ndaj nevojave më imediate dhe më me prioritet të qytetarëve;

OSHC-të më të mëdha t'i përkrahin ato më të vogla përmes transferimit të burimeve dhe shkathtësive, për të reaguar ndaj informatave të dorës së parë dhe nevojave që dalin nga niveli bazë;

Të avokohet bashkërisht krijimi i mekanizmit të demokracisë pjesëmarrëse, si dhe të avokohet për hartimin dhe miratimin e kornizës së duhur ligjore mbi punën vullnetare.

Për autoritetet publike:

Të bashkëpunohet me shoqërinë civile në futjen e lëndëve që ndërlidhen me shoqërinë civile në sistemin e arsimit formal;

Të rishikohen dhe avancohen mekanizmat e demokracisë pjesëmarrëse në nivelet qendrore dhe lokale;

Të fillohet me hartimin e një kornize të duhur ligjore mbi punën vullnetare, në bashkëpunim të ngushtë me shoqërinë civile dhe sektorin privat.

Për sektorët tjerë:

Mediat duhet ta ngrisin ndikimin e tyre në krijimin e shoqërisë demokratike, duke bashkëpunuar ngushtë me shoqërinë civile dhe akterët tjerë relevantë;

Donatorët duhet të bashkëpunojnë ngushtë me shoqërinë civile dhe grupet e tjera lokale të interesit në caktimin e prioritetëve të tyre strategjike në harmoni me problemet specifike të qytetarëve;

Universitetet dhe nivelet tjera të edukimit duhet ta përdorin shoqërinë civile si një sektor të dobishëm për përvojë të punës praktike të studentëve, që në të njëjtën kohë do t'i ekspozonte ata ndaj iniciativave qytetare dhe sfidave të komunitetit.

II) NIVELI I ORGANIZIMIT

Sfida kryesore: teoria vs. praktika

Marrë parasysh faktin se pjesa më e madhe e shoqërisë civile përbëhet nga organizatat jo qeveritare të regjistruara ose iniciativave që dalin nga to, korniza ligjore mbi krijimin dhe funksionimin formal të këtyre organizatave krijon një hapësirë solide për të ushtruar lirinë e asociimit dhe tubimit, edhe pse ende ka hapësirë për përmirësime. Mirëpo, mekanizmat që do të siguronin se këto dispozita ligjore janë duke u zbatuar në praktikë kanë mbetur prapa. Bazuar në këtë, shoqëria civile brenda saj si dhe në bashkëpunim me autoritetet publike duhet t'i fuqizojë përpjekjet e saj për krijimin e mjeteve konkrete për rritjen e nivelit të zbatimit të parimeve të qeverisjes së mirë brenda sektorit, gjithmonë duke pasur kujdes për ruajtjen e pavarësisë së sektorit nga presionet e jashtme. Për më tepër, një ambient favorizues për një sektor të qëndrueshëm do të jetë elementi kryesor për zhvillimin afatmesëm dhe afatgjatë të sektorit.

Në këtë aspekt, rekomandimet konkrete në këtë dimension iu adresohen tri sektoreve kryesore, ku secila prej tyre kërkon përkushtim dhe koordinim edhe me grupet e tjera të interesit:

- 1) Shoqëria civile duhet t'i krijojë mekanizmat e brendshëm për të siguruar një qeverisje të mirë dhe llogaridhënie ndaj anëtarëve të saj – përmes krijimit të platformave dhe rrjeteve dhe përmes miratimit të një Kodi të Etikës dhe mekanizmave tjerë që do t'i monitorojnë dhe ndihmojnë OSHC-të në zbatimin praktik të parimeve kryesore të sektorit jo për përfitim;
- 2) Autoritetet publike duhet ta rrisin përkrahjen shtetërore për zhvillimin dhe qëndrueshmërinë e shoqërisë civile – përmes krijimit të një politike gjithëpërfshirëse qeveritare ndaj shoqërisë civile, përfshirë përgatitjet ligjore, financiare dhe institucionale për përkrahjen e iniciativave qytetare që synojnë ndryshimin pozitiv të shoqërisë;
- 3) Donatorët duhet ta konsiderojnë zhvendosjen e ndihmës së tyre për shoqërinë civile nga përkrahja afatshkurtër e bazuar në projekte në përkrahjen e afatgjatë institucionale – përmes hartimit të prioriteteve të qarta dhe afatgjata strategjike të përkrahjes që kanë për synim një sektor të qëndrueshëm dhe llogaridhënës.

REKOMANDIMET KONKRETE

Për shoqërinë civile:

Të ngritet bashkëpunimi në mes të OSHC-ve dhe të hartohen dhe zbatohen aktivitetet e përbashkëta për krijimin e një sistemi të vet-kontrollit të brendshëm dhe të llogaridhënies;

Të hartohet dhe zbatohet Kodi i Etikës mbi shoqërinë civile, që synon sigurimin e parimet e qeverisjes së mirë brenda sektorit janë duke u zbatuar në praktikë;

Të krijohen OSHC-të e specializuara dhe profilizuara në fushat specifike të aktivitetit – përmes misioneve të tyre formale dhe aktiviteteve konkrete – që synojnë avancimin e ekspertizës dhe kompetencave të tyre në fushat e veçanta dhe si të tilla të kenë aftësi për t'iu përgjegjur nevojave të anëtarëve të tyre;

Të rritet funksionaliteti i bordeve/kuvendeve dhe të rritet pjesëmarrja e përfituesve në hartimin dhe zbatimin e aktiviteteve specifike;

Të rritet transparenca e OSHC-ve, në veçanti ajo financiare, ndaj qytetarëve në përgjithësi dhe përfituesve në veçanti.

**Për
autoritetet
publike:**

Të hartohet një politikë gjithëpërfshirëse për mbështetjen e shoqërisë civile, që synon njohjen e rolit të saj në shoqëri dhe lehtësimin e kontributit të këtij sektori në zhvillimet e përgjithshme shoqërore;

Të krijohen fonde publike për shoqërinë civile dhe të krijohen struktura të pavarura për menaxhimin e tyre, bashkërisht me shoqërinë civile;

Të avancohet sistemi i tatimit për shoqërinë civile, duke e dalluar sektorin nga biznesi privat dhe duke e krijuar një kornizë të ndarë për shoqërinë civile;

Të rritet bashkëpunimi me shoqërinë civile, që synon shfrytëzimin e burimeve dhe ekspertizës së sektorit në bërjen e politikave, dhënien e shërbimeve dhe fushat e tjera të interesit;

Të avancohet korniza ligjore për shoqërinë civile, duke siguruar më tepër llogaridhënie ndaj anëtarëve, por duke mos ndërhyrë në pavarësinë e nevojshme të sektorit;

Të reformohen rregullimet institucionale për bashkëpunim dhe zhvillim të politikave për shoqërinë civile, përmes ndarjes së Departamentit të Regjistrimit dhe krijimit të një njësie qendrore për ndërlidhje me OJQ mirë të pozicionuar dhe me staf profesional.

**Për
donatorët:**

Me rastin e dizajnit të ndihmës për shoqërinë civile, të vihet më tepër theks në qëndrueshmërinë e sektorit si një mjet për zhvillimin afatgjatë të shoqërisë në përgjithësi dhe për përmbushjen e prioritetëve të saj.

III) NDIKIMI I PERCEPTUAR

Sfida kryesore: a mund t'i ndryshojmë gjërat për të mirë?

Në një ambient kompleks ku shumë akterë formal kanë ndikimin e tyre substancial, shoqëria civile duhet të gjejë mënyra alternative për tu bërë përfaqësuese e nevojave të qytetarëve si dhe për të inicuar dhe avokuar ndryshimet pozitive në shoqëri. Një vështirësi e madhe në këtë aspekt është niveli i ulët i funksionimit të sundimit të ligjit, ndërsa çështjet tjera që duhet të tejkalohen përfshijnë përkrahjen e ulët publike, një imazh të pakonsoliduar publik të sektorit dhe mungesën e mekanizmave funksional për t'i kontribuar shumë proceseve të rëndësishme të shoqërisë. Rekomandimet e mëposhtme i adresojnë shumicën e këtyre çështjeve, ndërsa pranojnë se sundimi i ligjit është një çështje madhore për shoqërinë në përgjithësi dhe shoqëria civile mund të luaj vetëm një rol të kufizuar në përmirësimin e saj.

REKOMANDIMET KONKRETE

Për shoqërinë civile:

Të rriten përpjekjet për ndryshimin e imazhit të dobët publik, si përmes promovimit të rasteve të suksesshme ashtu edhe përmes vendosjes së pritjeve reale përmes iniciativave informuese për rolin e saktë të shoqërisë civile;

Të vendosen nevojat e antarëve të shoqërisë civile në krye të angazhimit të tyre, përmes komunikimit të drejtpërdrejtë me qytetarët dhe presionit të përbashkët ndaj donatorëve për harmonizimin e prioriteteve të tyre me ato të qytetarëve;

Të punohet me qytetarët në iniciativat konkrete për dobinë e komunitetit, duke synuar rritjen e përkrahjes së tyre për sektorin dhe fuqizimin e lidhjeve me anëtarët e saj;

Të themelohen platformat sektorale për të siguruar qëndrueshmëri dhe për të fuqizuar ndikimin në fushat specifike, ndërsa në të njëjtën kohë për të reaguar ndaj çështjeve të reja përmes koalicioneve ad-hoc dhe përpjekjeve të përbashkëta;

Të themelohen platformat përfaqësuese për të lehtësuar kontributin e OSHC-ve të interesuara, ndërsa në të njëjtën kohë të adresohen praktikatat e mundshme të keqpërdorimit që vijnë nga sektori;

Të vazhdohet dhe avancohet mbulimi i iniciativave 'watch-dog', ndërsa në të njëjtën kohë të kontribuohet në vendosjen e një sistemi të qeverisjes së mirë në Kosovë.

Për autoritetet publike:

Të merren parasysh kritikatat dhe të shfrytëzohen rekomandimet nga shoqëria civile, duke kontribuar për një shoqëri të hapur dhe pjesëmarrje më të gjerë nga qytetarët në fushat kryesore të interesit publik;

Të avancohet niveli i informatave dhe konsultimit të institucioneve publike me publikun dhe shoqërinë civile;

Të krijohen mekanizmat konkrete, të qarta dhe funksionale për pjesëmarrjen e shoqërisë civile në bërjen e politikave publike dhe procesin e ligjvënies në nivel lokal dhe nacional;

Të emërohen personat kontaktues të shoqërisë civile në secilën Ministri dhe Komunë dhe një zyrë ndërlidhëse e shoqërisë civile në Kuvendin e Kosovës, që synon rritjen e komunikimit dhe hapjen e rrugës për iniciativat që dalin nga ky sektor;

Të caktohen standardet për dhënien e shërbimeve publike nga OSHC-tëtë cilat janë më afër përfituesëve dhe do të mund t'i përmbushin standardet e larta.

Për donatorët:

T'i a përshtasin fushat e përkrahjes dhe kushtet e financimit kontekstit dhe nevojave lokale, duke synuar një përkrahje në kohë të duhur dhe të një niveli adekuat.

IV) PRAKTIKIMI I VLERAVE

Sfida kryesore: kush i ruan rojet?

Shumë herë e parë si pararojë e vlerave të ndryshme, shoqëria civile përballlet me rrugë sfiduese për ta ruajtur këtë epitet. Derisa sektori është shumë i avancuar në promovimin e tolerancës, paqes dhe luftimin e dhunës, ajo përballlet me sfida në fushat që kanë të bëjnë me qeverisjen e mirë brenda sektorit dhe me vendosjen e standardeve të punës dhe atyre mjedisore. Ekzistimi i parimeve të qeverisjes së mirë në letër është një bazë e mirë për zbatimin e tyre në praktikë. Derisa të drejtat e punës në Kosovë nuk janë garantuar për një kohë të gjatë, Ligji mbi Punën i miratuar para një kohe duhet të shfrytëzohet për avancimin e të drejtave në punë brenda sektorit dhe për presionin që duhet të bëhet drejt avancimit të këtyre të drejtave edhe në sferat tjera. Përveç kësaj, marrë parasysh ndjeshmërinë e lartë të BE-së lidhur me çështjet e mjedisit, agjenda Europiane e Kosovës duhet të përdoret si një nxitës për vënien e theksit në mbrojtjen dhe promovimin e ambientit në shoqërinë civile dhe jashtë saj.

REKOMANDIMET KONKRETE

Për shoqërinë civile:

Të hartohet një Kod i Etikës dhe të sigurohen mekanizmat e brendshëm për zbatimin e tij, duke synuar zbatimin në praktikë të parimeve të qeverisjes së mirë;

OSHC-të e zhvilluara duhet t'i ndihmojnë atyre me mungesë stafi në rritjen e kapaciteteve të tyre lidhur me menaxhimin e organizatës, në veçanti menaxhimin financiar;

Të futen Sistemet për Sigurimin e Cilësisë, që synojnë promovimin e shembujve të qeverisjes së mirë si dhe garantimin e pavarësisë së sektorit përmes monitorimit dhe vlerësimit të pavarur të punës;

Të identifikohen dhe denoncohen praktikat e këqija brenda shoqërisë civile, ashtu siç OSHC-të do të bënin për rastet e ngjashme në sektorin publik;

Të rritet transparenca e aktiviteteve dhe burimeve të tyre përmes publikimit të rregullt të raporteve në uebfaqe.

Për autoritetet publike:

Të hartohen dispozita të qarta ligjore mbi strukturat dhe sistemet e qeverisjes për OJQ-të, në të njëjtën kohë duke autorizuar akterët jo shtetëror ose njësitë e përbashkëta që të monitorojnë dhe vlerësojnë zbatimin;

Të rritet bashkëpunimi dhe shfrytëzimi i njohurive dhe ekspertizës së shoqërisë civile në promovimin e një grupi të ndryshëm të vlerave në shoqëri, përfshirë adresimin e çështjeve të ndjeshme në shoqëri;

Gjatë përcaktimit të fondeve publike për shoqërinë civile, të konsiderohet krijimi i një 'Fondi të auditimit', që synon përkrahjen e OSHC-ve të vogla për kryerjen e auditimeve të rregullta financiare.

Për donatorët:

Të inkurajohet qeverisja e mirë brenda shoqërisë civile, përmes caktimit të standardeve të qarta dhe transparente të financimit, monitorimit dhe vlerësimit, si dhe ngritjes së proporcionit të përkrahjes institucionale të pranuesve të donacioneve;

Të përkrahët krijimi i një Sistemi të pavarur për Sigurimin e Cilësisë për shoqërinë civile, përmes dhënies së burimeve financiare dhe ndihmës teknike.

V) AMBIENTI I JASHTËM

Sfida kryesore: a e krijojmë ne shoqërinë apo shoqëria na krijon ne?

Gjatë adresimit të çështjeve dhe rekomandimeve të shumta për shoqërinë civile dhe ndaj saj, ne jemi të vetëdijshëm për faktin se sektori në një mënyrë është një pasqyrim i ambientit të përgjithshëm në të cilin ai vepron. Shumica e diskutimeve në forume të ndryshme të projektit kanë ngritur këtë çështje dhe janë pajtuar se shoqëria civile nuk është vetëm një prodhuese e kushteve të shoqërisë, por edhe konsumuese e të drejtave, hapësirës dhe vështirësive të saj. Në këtë aspekt, është gjithashtu përgjegjësi e sektorëve tjerë të krijojnë kushtet e favorshme për veprimin e shoqërisë civile, nëse dëshirojmë ta respektojmë konsensusin e deklaruar nga të gjithë për një sistem demokratik të qeverisjes. Rekomandimet konkrete të dala nga të dhënat e mbledhura vlejné për autoritetet publike, misionet ndërkombëtare në Kosovë dhe donatorët si dhe për vetë shoqërinë civile. Të gjitha këto synojné avancimin e ambientit të jashtëm në të cilin shoqëria civile vepron, ashtu që pritjet nga ky sektor ecin paralelisht me kushtet për veprim dhe ndikim.

REKOMANDIMET KONKRETE

Për shoqërinë civile:

Të vendoset një kornizë e vlerësimit të vazhdueshëm të situatës socio-ekonomike dhe politike në Kosovë, përmes sistemeve alternative të mbledhjes, përpunimit, ndarjes dhe përcjelljes së të dhënave dhe informatave relevante;

Të avokohet për ndarjen e qartë të përgjegjësiave midis shtyllave të ndryshme të aparatit shtetëror, duke i ndihmuar secilit në ndërmarrjen e detyrave të veta dhe monitorimin e reagueshmërisë së tyre ndaj mandatit të vet;

Të përqëndrohet më shumë në 'zhvillimin e sistemit' sesa reagimin ndaj problemeve ad-hoc, me qëllim të minimizimit të problemeve të shkaktuara nga lëkundjet politike dhe niveli i lartë i paparashikueshmërisë së zhvillimeve politike në vend.

Për autoritetet publike:

Të zhvillohet një Strategji Kombëtare e Zhvillimit, ku shoqëria civile do të jetë pjesë aktive e saj, dhe menjëherë të krijojnë mekanizmat konkret për zbatimin dhe mbikqyrjen e saj;

Ta përmirësojnë qasjen e përgjithshme ndaj shoqërisë civile, në veçanti përmes rritjes së nivelit të shpërndarjes së informatave dhe konsultimit, si dhe hapjes së rrugëve për monitorim dhe veprime avokuese nga sektori;

Të shtohet energjia, kapacitetet dhe burimet për të mbikqyrur zbatimin e ligjit dhe të përfshihen të gjitha grupet relevante të interesit në këtë proces;

Të përforcohet roli i agjencive/organeve të pavarura dhe të sigurohet pjesëmarrja legjitime e përfaqësuesve të shoqërisë civile në to;

Të miratohen politikat dhe masat për inkurajimin e sektorit privat dhe individëve të interesuar për të marrë pjesë dhe për t'i përkrahur iniciativat qytetare në interes të tyre.

Për Bashkimin European:

Të njihet kapaciteti dhe potenciali brenda shoqërisë civile në Kosovë për tu bërë një partner kyq në zbatimin e reformave që kërkohen nga agjenda Europiane.

Të vazhdohet dialogu civil dhe të kërkohet pjesëmarrje nga shoqëria civile në kuadër të dialogut për Procesin e Stabilizim Asociimit (PSA) dhe instrumenteve tjera të PSA-së.

Të përfshihen përfaqësuesit e shoqërisë civile në procesin e programimit dhe vlerësimit dhe organet monitoruese për IPA (Instrumenti për Ndihmën para Antarësimit).

Të vazhdohet me përkrahjen financiare dhe teknike të shoqërisë civile, për të shtuar më tej kapacitetet e sektorit për t'i kontribuar agjendës Europiane.

Për sektorët tjerë:

Misionet ndërkombëtare në Kosovë duhet të luajnë një rol aktiv në promovimin e modeleve demokratike nga vendet e tyre dhe asistimin e Kosovës për t'i përmbushur standardet Europiane në demokraci;

Misionet ndërkombëtare në Kosovë duhet të mundësojnë më tepër hapësirë për zërin vendor lidhur me zhvillimet e rëndësishme shoqërore, përfshirë marrjen parasysh të iniciativave dhe shqetësimeve të shoqërisë civile;

Sistemi i edukimit publik duhet ta reformojë sistemin dhe inkurajojë mendimin kritik dhe qytetarinë aktive, në të njëjtën kohë duke inkurajuar studentët që të angazhohen në mënyrë aktive në adresimin e problemeve të komunitetit.

MISIONI

Fondacioni Kosovar për Shoqëri Civile - KCSF është organizatë e pavarur, jo-fitimprurëse e fokusuar në përkrahjen e iniciativave civile lokale që çojnë në një lëvizje e fuqishme të shoqërisë civile që do të promovojë një kulturë demokratike dhe për t'iu përgjigjur nevojave socio-ekonomike të Kosovës. Perspektiva e integritit evropian të Kosovës i ka sjellë KCSF-së një fokus të fuqishëm në çështjet e lidhura në kornizën e BE-së për Ballkanin Perëndimor dhe Kosovën në veçanti.

PROGRAMET DHE AKTIVITETET

Fondacioni Kosovar për Shoqëri Civile, në kuadër të fushëveprimtarisë së tij angazhohet në kuadër të dy programeve kryesore:

Programi i zhvillimit të shoqërisë civile

Në kuadër të këtij programi, Fondacioni Kosovar për Shoqëri Civile angazhohet në përkrahjen e iniciativave civile lokale që çojnë në një lëvizje e fuqishme të shoqërisë civile që do të promovojë një kulturë demokratike dhe për t'iu përgjigjur nevojave socio-ekonomike të Kosovës. Konkretisht, në vitet e fundit KCSF angazhohet për krijimin e një ambienti favorizues për funksionimin e shoqërisë civile në Kosovë, nëpërmjet:

- Ngritjes së kapaciteteve të organizatave të shoqërisë civile dhe autoriteteve publike në Kosovë nëpërmjet ofrimit të informatave, analizave, studimeve, trajnimeve për dhe rreth shoqërisë civile, si dhe rreth bashkëpunimit të autoriteteve publike me organizatat e shoqërisë civile
- Avokimit të drejtpërdrejtë për krijimin e kornizës ligjore dhe mekanizmeve të nevojshme për fuqizimin e rolit të shoqërisë civile në shoqërinë kosovare
- Përkrahjes dhe pjesëmarrjes në iniciativat e rrjetëzimit vendor dhe ndërkombëtar të organizatave të shoqërisë civile

TË ARRITURAT

- 284 PROJEKTE TË FINANCUARA
- 403 BURSA STUDIUMI
- MBI 600 TË DIPLOMUAR NË SHKOLLËN PËR INTEGRIME EUROPIANE
- MË SHUMË SE 150 TRAJNIME BAZIKE DHE TË AVANCUARA
- MË SHUMË 25 PUBLIKIME

Programi i përkrahjes së procesit të integritit evropian

Në kuadër të këtij programi, Fondacioni Kosovar për Shoqëri Civile angazhohet të promovojë përmirësimin e njohurive për funksionimin e BE-së, të ngritjes së vetëdijes publike dhe promovojë dialogun në procesin e Integritit Evropian. Konkretisht, përmes këtij programi KCSF angazhohet për përshejtimin e procesit të integritit Evropian, informimin dhe ngritjen e vetëdijes për procesin, sikurse edhe monitorimin e zbatimit të dokumenteve kyçe që kanë të bëjnë me marrëdhëniet ndërmjet Kosovës dhe BE-së, nëpërmjet:

- Informimit dhe ngritjes së vetëdijes së shoqërisë kosovare lidhur me Procesin e Integritit Evropian
- Ngritjes së kapaciteteve të organizatave qeveritare, të shoqërisë civile, mediave dhe autoriteteve publike në Kosovë për Bashkimin Evropian nëpërmjet ofrimit të informatave, analizave, studimeve për dhe rreth procesit të integritit Evropian
- Avokimit të drejtpërdrejtë për krijimin e mekanizmeve të nevojshëm për shfrytëzimin e kapaciteteve të shoqërisë civile në këtë proces
- Promovimit të bashkëpunimit rajonal në procesin e integritit evropian dhe fushat sektoriale të BE-së, nëpërmjet rrjetëzimit dhe ndërtimit të partneriteteve sektoriale nga politikat e përbashkëta të BE-së

Si të na kontaktoni?

Fazli Grajqevci 4/a

10000 Prishtinë, Kosovë

Tel/Fax: + 381 (0)38 248 636, 248 643

E-mail: office@kcsfoundation.org

Web: www.kcsfoundation.org